Europietiškos dešinės institutas

ANALIZĖ

Moldovos kova už ateitį Europoje: Rinkimų analizė

AUTORIAI

Andrius Vyšniauskas, Edvardas Lukošius

DATA

2025 m. spalio 27 d.

Santrauka

1. **Rinkimų rezultatai.** Moldovos parlamento rinkimuose daugiausia balsų surinko proeuropietiška „Veiksmo ir solidarumo“ partija (PAS) – 50,2 % (55 mandatai). Antroje vietoje liko prorusiškas „Patriotinis blokas“ (BEP) – 24,2 % (26 mandatai). Nauja koalicija „Alternatyva“ (BA) gavo 7,96 % (8 mandatai), „Mūsų partija“ (PN) – 6,2 % (6 mandatai), partija „Demokratija namuose“ (PPDA) – 5,62 % (6 mandatai). Iš viso parlamente – 101 vieta.
2. **PAS pozicija ir kampanijos strategija.** Valdančioji PAS, vadovaujama Igor Grosu ir įkurta prezidentės Maios Sandu, kampaniją pristatė kaip referendumą dėl Moldovos narystės Europos Sąjungoje. Partija akcentavo pasiektus ekonominius ir infrastruktūrinius rezultatus, socialinės paramos programas bei penkis strateginius tikslus, įskaitant stojimo į ES sutarties pasirašymą iki 2028 m. Didžiausią palaikymą PAS gavo diasporoje ir sostinėje Kišiniove.
3. **BEP – tradicinių prorusiškų kairiųjų nuosmukis.** Socialistų ir komunistų sudarytas blokas BEP išlaikė antrą vietą, tačiau toliau praranda palaikymą. BEP daugiausia palaiko prorusiški, vyresnio amžiaus, rusakalbiai ir gagaūzų mažumos rinkėjai. Kampanijoje akcentuotas nepasitenkinimas PAS valdymu, skelbiant, kad šalis esą gyvena „diktatūros“ sąlygomis, kad su naryste ES praras tradicines vertybes.
4. **„Alternatyva“ ir „Mūsų partija“ – trečio kelio paieškos.** „Alternatyvos“ koalicija, vadovaujama Kišiniovo mero Ion Cebano, siekė įsitvirtinti kaip technokratinė, nuo geopolitinės priešpriešos nepriklausoma jėga. Tuo metu Renato Usatii vadovaujama „Mūsų partija“ išnaudojo populistinę, regioninę ir „moldaviško kelio“ retoriką, siūlydama savitą, nuo didžiųjų blokų nepriklausomą viziją.
5. **PPDA – netikėtas rezultatas.** Kraštutinės dešinės, už Moldovos ir Rumunijos sąjungą pasisakanti partija „Demokratija namuose“ (Vasile Costiuc) tapo rinkimų staigmena. Visgi įtariama, kad šios partijos sėkmę didele dalimi lėmė dezinformacijos kampanija ir balsų pirkimas. Šiuo metu atliekamas tyrimas.
6. **Hibridinės grėsmės ir išorės įtaka.** Rinkimus lydėjo koordinuotos dezinformacijos, balsų pirkimo ir kibernetinės įtakos kampanijos, siejamos su Rusijos tinklais, tarp jų – oligarchu Ilanu Shoru, J.Prigozhino įkurta „Storm-1516“ grupuote. Naudoti dirbtinio intelekto įrankiai, deepfake vaizdo įrašai ir tūkstančiai klonuotų paskyrų. Į dezinformacijos kampaniją socialinių tinklų platformos reagavo vangiai.
7. Nepaisant išorės kišimosi ir dezinformacijos masto, Moldovos institucijos ir pilietinė **visuomenė parodė didesnį atsparumą**. Rinkimų rezultatai atskleidžia aiškią visuomenės kryptį – tęsti europinę integraciją, stiprinti valstybės modernizaciją ir demokratines institucijas.

1. **Rinkimų rezultatai**

Partija/koalicija	Balsų procentas (skirtumas)	Mandatai (skirtumas)
„Veiksmas ir solidarumas“ partija (PAS) (I.Grosu)	50,2 % (-2,6%)	55 (-8)
Koalicija „Patriotinis rinkimų blokas“ (BEP) (I.Dodon)	24,2 % (-2,97%)	26 (-6)
Koalicija „Alternatyva“ (BA) (I.Ceban)	7,96 % (nauja)	8 (nauja)
Mūsų partija (PN) (R.Usatii)	6,2 % (+2,1)	6 (+6)
Politinė partija „Demokratija namuose“ (PPDA) (V.Costiuc)	5,62 % (+4,17)	6 (+6)

2. Pagrindiniai rinkimų dalyviai

„Veiksmo ir solidarumo” partija (PAS)

Vadovauja parlamento pirmininkas Igor Grosu, tačiau partijos įkūrėja yra antrą kadenciją pareigas einanti prezidentė Maia Sandu. PAS yra paskutinio dešimtmečio proeuropietiškų, antikomunistinių politinių jėgų reinkarnacija, kurios šaknų galima ieškoti Moldovos liaudies fronte (Lietuvos Sąjūdžio atitikmuo) ir iš jo išsivysčiusiuose demokratiniuose judėjimuose – pirmiausia Liberalų demokratų ir Liberalų partijose. PAS buvo sukurta 2015–2016 m. antikorupcinių, proeuropietiškų protestų bangos įkarštyje.

Elektoratas

Priešrinkiminis PAS reitingas svyravo tarp 35–48 %. Rinkimuose partija gavo 50,2 % balsų ir tai yra vos 2,6 % mažiau nei 2021 m. Parlamente PAS turės 55 mandatus (4 mandatų dauguma). PAS dažniausiai renkasi jaunesni, labiau išsilavinę, diasporos, sostinės ir centrinės šalies gyventojai. Kišiniove partija rinko 52,68 % balsų, o kai kuriuose sostinės rajonuose palaikymas buvo didesnis nei 60 % Savivaldybėse aplink Kišiniovą taip pat partija rinko 50 ir daugiau proc. balsų. Visgi didžiausia PAS atrama yra diaspora, kuri sudaro kiek daugiau nei 17 % viso elektorato. Diasporoje PAS rinko 79 % palaikymą. Diasporos balsai sudaro net 27,5 % PAS elektorato. Palyginimui Kišiniovo elektoratas yra 24,6 % PAS elektorato, nors Kišiniove balsavo 100 000 rinkėjų daugiau nei diasporoje.

Šiuose rinkimuose, lyginant su prieš metus vykusiais Prezidento rinkimais ir Maia Sandu palaikymu, PAS pavyko gerinti procentinį rezultatą visose geografinėse teritorijose: Šiauriniame regione +8 %, Centriniame regione +7 %, Pietiniame regione +7,5 %, Padniestrėje +4,5 %, diasporoje +8 %.

Rinkimų žinutės

Pagrindinė PAS rinkimų žinutė: *„Per pastaruosius ketverius metus Moldova įveikė daugybę iššūkių, išlaikė taiką ir pasiekė didžiausią ekonominę pažangą savo istorijoje. Visuose miesteliuose ir kaimuose pradėti reikšmingi projektai, kurie pelnė Moldovai tarptautinę pagarbą. Šalis dabar yra*

vos per vieną žingsnį nuo narystės Europos Sąjungoje – lemiamas balsavimas, patvirtinsiantis šią kryptį, balsuok už PAS rugsėjo 28 dieną."

Rinkimų šūkiai: *„Apgink šalies europietišką ateitį!", „Moldova, rodome tau pagarbą"*

Rinkimų programos akcentai

Rinkimų kampanijoje PAS labiausiai akcentavo padarytus darbus ir 5 strategines ateities kryptis. Taip pat buvo atskira planuojamų darbų programa sostinei Kišiniovui. Padarytų darbų sąraše didžiausias akcentas buvo dedamas infrastruktūrai, keliams, energetikos sektoriaus atnaujinimui, ligoninių renovacijai ir kitiems fiziniams darbams. Taip pat daug akcentuota įvairios pagalbos pensininkams ir nepasiturintiems gyventojams programos.

5 PAS įsipareigojimai ateičiai:

„1. Pasirašyti stojimo į ES sutartį iki 2028 m., iki antrosios prezidentės Maia Sandu kadencijos pabaigos.

2. Padvigubinti dirbančios populiacijos pajamas (privataus sektoriaus darbuotojų, mokytojų, gydytojų, policijos pareigūnų, laisvai samdomų specialistų ir kt.).

3. Padvigubinti Moldovos produktų ir paslaugų vertę, eksportuojamą į visą pasaulį.

4. Iki 2029 m. nutiesti arba suremontuoti iki 3 000 km kelių, kad visa nacionalinių ir regioninių kelių infrastruktūra būtų geros būklės.

5. Sukurti nacionalinės kultūros ir tradicijų skatinimo programą, pagal kurią būtų finansuojami renginiai šalyje ir diasporoje."

Įdomu, kad greta visų penkių įsipareigojimų rinkimų programoje yra atskira sekcija, kurioje pabrėžiama, kas bus, jei sugrįš komunistai – antieuropinės jėgos. Keli įdomesni akcentai:

„Europos valstybės nebesikalbės su politikais, kurie palaiko karą Ukrainoje, yra įtraukti į sankcijų sąrašus, uždrausti Šengeno erdvėje ar protestavo prieš ES."

„Oligarchinė valdžia darytų tą patį, ką ir anksčiau – vogtų viešuosius pinigus, remtų tik savo ir lojalias įmones."

„Antieuropinė valdžia uždarytų Europos rinkas, ir grįžtume į laikus, kai Moldovos produkcijai buvo taikomi brutaliausi embargai."

„Ankstesni politikai nori mūsų susiskaldžiusių ir susipriešinusių. Todėl jie nuolat manipuliuos netikrais klausimais apie kalbą ir istoriją, neskirs dėmesio kultūrai ir tradicijoms, nes jiems nerūpi mūsų vertybės. <..> Jie slėptų stalinizmo ir komunizmo baisumus, toliau slopintų mūsų nacionalinę tapatybę, siekdami paversti šalį Kremliaus įrankiu, kuris dar labiau susilpnintų ir suskaldytų Moldovą."

Rinkimų kampanija

PAS vykdė kontrastingą rinkimų kampaniją pabrėždama savo nuveiktus darbus ir konkrečius pažadus ateičiai, bet greta visados pabrėždavo, kokia grėsmė grįžti į praeitį, kai valdė komunistai/socialistai. Didžioji kampanijos dalis buvo ganėtinai pozityvi, pabrėžiama darbai, tačiau kampanijos finiše, siekiant elektorato mobilizacijos atsirado negatyvios kampanijos elementas prieš kitas, prorusiškas jėgas. Buvo bandoma parodyti, kad visos kitos jėgos (ne tik BEP) yra prorusiškos ir sustabdys narystę ES. Paskutinėmis kampanijos savaitėmis buvo ypač akcentuojama, kad šie rinkimai yra savotiškas referendumas dėl narystės ES.

PAS rinkimų kampanija priemonių prasme buvo gana paprasta ir klasikinė. Naudota daug gyvų susitikimų su gyventojais, „nuo durų prie durų“, dalintas rinkiminis laikraštis. Lyginant su prieš metus vykusiais prezidento rinkimais, kai Maia Sandu kampanija didžiausią dėmesį skyrė savo stipriausių teritorijų mobilizavimui (diasporai ir centriniam regionui (Kišiniovui ir apylinkėms)), šį kartą kampanija buvo tolygesnė ir dengianti visą šalį. Todėl partija turėjo skirtingas geografines mini kampanijas kiekvienam regionui, kiekvienai savivaldybei, stengėsi parodyti nuveiktus darbus ir pažadėti konkrečius darbus visose teritorijose.

Socialiniuose tinkluose labiausiai akcentuoti nuveikti darbai kiekvienoje savivaldybėje. Daugelis sąrašo kandidatų savo socialiniuose tinkluose kūrė paprastus savadarbius video, kuriuose pasakojo apie PAS nuveiktus darbus jų miestelyje.

Ypatingai daug dėmesio buvo skiriama diasporai, rodant kaip ji aktyviai dalyvauja rinkimuose, suteikiant informaciją apie balsavimo punktus ir kita. PAS sėkmę diasporoje galima sieti su Maia Sandu asmenybe, kuri pati yra iš diasporos, todėl turi asmeninį tamprų ryšį su išvykusiais moldavais. Pati Prezidentė visą kadenciją aktyviai keliavo po diasporos salas užsienyje, o PAS stengėsi kurti savo partines struktūras.

Koalicija „Patriotų rinkiminis blokas“ (BEP)

BEP sudaro keturios partijos: socialistai, komunistai, gagaūzų tautinės mažumos partija ir mažytė prorusiška Moldovos ateities partija. Prorusiški buvusio prezidento Vladimiro Voronino komunistai istoriškai buvo dominuojanti Moldovos kairiojo politinio spektro pusė. Kitos trys partijos susikūrė per paskutinį dešimtmetį jaunesniems lyderiams atskylant nuo senųjų V. Voronino komunistų. Moldovos socialistų partijai su lyderiu Igoriu Dodonu pavyko pasiekti pergalių ir valdžios, tačiau korupcijos skandalai, nekompetencija ir didesnės visuomenės dalies aiškiai proeuropietiška pozicija sumažino jų palaikymą.

Jeigu iki 2010 m. komunistai surinkdavo daugiau nei 40 %, o kartais ir 50 % balsų, tai per pastarąjį dešimtmetį komunistų/socialistų palaikymas nuosekliai sumažėjo iki mažiau nei trečdalio. Tai rodo ryškų visuomenės nuomonės virsmą. Ryškesnę pergalę šiai jėgai paskutinį kartą pavyko pasiekti 2016 m. prezidento rinkimuose, kur I. Dodonas penkių procentinių punktų persvara nugalėjo Maią Sandu. Tiesa, tie rinkimai vyko protestų prieš tuometę proeuropietišką valdančiąją koaliciją, įsivėlusią į didžiausią šalies istorijoje korupcijos skandalą, fone. Todėl I. Dodono pergalę galima sieti labiau su visuomenės protestu prieš valdžią, o ne nuoširdžiu prorusiškų jėgų palaikymu.

Elektoratas

Priešrinkiminės apklausos BEP rodė nuo 20 iki 36 % palaikymą. Galutinis rezultatas – dvigubai mažesnis nei PAS palaikymas – 24,2 %. BEP remiasi prorusiškais rinkėjais, o ypač pensininkais, buvusiais sovietiniais kariais, rusakalbiais rinkėjais (10 % Moldovos populiacijos) ir tautinės mažumomis, pirmiausiai gagaūzais. BEP geriausiai sekėsi Gagūzijos autonominėje respublikoje ir su ja besiribojančiose savivaldybėse, kur koalicija rinko 79-82 % balsų. Partija stipriai pasirodė ir Padniestrėje įrengtose apylinkėse, kur rinko virš 50 % balsų (palyginimui PAS 30 %). Taip pat BEP buvo stipriausia Šiaurinės Moldovos savivaldybėse (Balti, Bričenis, Dondušenis, Jedinecas, Oknica, Raškanis), kuriose gyvena 2-3 kartus daugiau rusakalbių gyventojų nei bendras šalies vidurkis (10 %). Šiose savivaldybėse palyginimui PAS rinko nuo 20 iki 35 % palaikymo. BEP diasporoje surinko tik 5 % palaikymą.

Rinkimų žinutės

Pagrindinė BEP rinkimų žinutė: *„Jūs balsavote, bet niekas nepasikeitė. Vis dar sunku – šioje šalyje viskas taip pat. Gana. Mūsų vaikai nusipelno ateities čia, namuose. Mes ateiname! Sukčių laikas baigėsi. Liaudies balsas yra stipresnis už bet kokią valdžią ar diktatūrą. Revoliucija yra viena. Pinigai ateis Moldovos Respublikai. Rugsėjo 27-ąją einame balsuoti. Tikime Moldova. Balsuojame už Patriotinį bloką."*

Taip pat rinkimų kampanijoje buvo ypatingai išnaudojamas religijos, konservatyvumo vs. liberalumo naratyvas. Buvo teigiama, kad ES nebeleis praktikuoti stačiatikių tikėjimo, vers priimti liberalias nuostatas (LGBTQ+ ir pan.). Taip pat naudotas apverstas SSRS naratyvas: teigta, kad SSRS buvo sąjunga, kurioje žmonės galėjo laisvai praktikuoti savo stačiatikių tikėjimą, o ES yra sąjunga, kuri uždraus religiją.

Rinkimų programos akcentai

Programoje BEP akcentavo socialinės/gerovės valstybės kūrimą, paremtą solidarumu, teisingumu ir atsakomybe. Valstybė privalo užtikrinti piliečių teisę į darbą, švietimą, sveikatą ir orų gyvenimą. BEP siekia palaikyti investicijas pritraukiančią ekonomiką ir naujas darbo vietas. Ypatingai buvo siekiama akcentuoti, kad BEP sumažins kainas ir gaus pigių dujų iš Maskvos.

Blokas save pristato kaip patriotinę, konservatyvią, socialdemokratinę jėgą, ginančią nacionalinius interesus. Narystė ES yra apibūdinama tarsi neatitinkanti nacionalinių interesų, bet aiškios prorusiškos pozicijos irgi neišsakoma. Visgi bendra nuotaika buvo aiškiai prorusiška ir uždaresniuose susitikimuose su gyventojais artimesni ryšiai su Rusija buvo ypatingai akcentuojami.

Rinkimų kampanija

Rinkimų kampanijoje ypatingai pabrėžta, kad per ketverius PAS valdymo metus niekas nepasikeitė ir kad PAS „režimas yra diktatūra". Šis akcentas tariamai „diktatūrai" buvo ypač ryškus paskutinėmis savaitėmis, kai teisėsaugos institucijos darė kratas ir procesinius veiksmus dėl balsų pirkimo bei dėl finansavimo pažeidimų uždraudė gagaūzų tautinės mažumos partijai „Moldovos

širdies partija“, kuriai vadovauja buvusi šios autonominės respublikos gubernatorė Irina Vlah, dalyvauti rinkimuose. Ši partija buvo BEP narė. Šio įvykio atomazgoje buvo bandoma vaizduoti, kad BEP yra PAS diktatūros režimo apsiausta tvirtovė.

Pati BEP kampanija buvo gana klasikinė, naudoti tiek gyvi susitikimai, tiek socialinių tinklų reklama. BEP labiausiai išsiskyrė organizuodama dideles demonstracijas gatvėmis su vėliavomis ar gausius partijos aktyvistų susibūrimus. Taip tarsi bandant parodyti, kad tai gausi jėga, kurią palaiko daug įvairių žmonių grupių.

Po pralaimėtų rinkimų BEP ateitis neatrodo užtikrinta. Juntamos ryškios įtampos koalicijos viduje, o ypač tarp vyresnių ir jaunesnių lyderių. Komunistų lyderiui Viktorui Voroninui 84 m., todėl nėra abejonės, kad šie rinkimai jam buvo paskutiniai. Tikėtina, kad komunistai, kaip politinė jėga, su jo pasitraukimu išnyks iš Moldovos politinio lauko. Socialistų partijoje, kuri susikūrė nuo komunistų atskilus jauniems lyderiams, yra įtampų dėl Igorio Dodono lyderystės, daug nepasitenkinimo dėl jo negebėjimo pastaraisiais metais pasiekti pergalių. Yra manančių, kad ateities prorusiškų jėgų lydere galėtų būti Irina Vlah, buvusi Gagūzijos autonominės respublikos gubernatorė, tačiau jai yra pareikšti įtarimai dėl balsų pirkimo ir taikomos ES sankcijos. Tai ganėtinai apriboja jos galimybes. Visa tai ir prastėjantys prorusiškų komunistų/socialistų bloko rezultatai kelia klausimų dėl bloko ateities.

Koalicija „Alternatyva“ (BA)

Trijų mažų partijų koalicija, suburta buvusių komunistų ar su jais susijusių politikų. Koalicijos lyderiai – Kišiniovo meras Ion Ceban, buvęs socialistų ir komunistų kandidatas praėjusių metų prezidento rinkimuose Alexandr Stoianoglu ir buvęs premjeras Ion Chicu. Šis aljansas save pozicionuoja kaip trečią kelią – technokratinę alternatyvą tiek prorusiškiems kairiesiems, tiek proeuropietiškiems dešiniesiems. Tokia pozicija siekta pritraukti abiejų stovyklų nusivylusius rinkėjus. Koalicija deklaravo, kad yra proeuropietiška, siekia integracijos į ES, bet kartu nori pragmatiškų, taikių santykių su Rusija. Ji itin remiasi I. Ceban populiarumu (2023 m. jis pirmame ture laimėjo Kišiniovo mero rinkimus, sulaukęs pusės rinkėjų palaikymo).

Elektoratas

Koalicijos „Alternatyva“ palaikymas prieš rinkimus svyravo nuo 7 iki 11 %. Šis aljansas rinkimuose surinko 7,96 % balsų ir parlamente gavo 8 mandatus. BA didžiausio palaikymo sulaukė Kišiniove, kur rinko nuo 11 iki 17 % balsų. Taip pat neblogai sekėsi antrame pagal dydį Balti mieste (beveik 11 %), Gagaūzijoje (12 %). Diasporoje buvo surinkti tik 2 % balsų.

Rinkimų žinutės

Rinkimų kampanijoje naudotas šūkis: *„Kiekvienas pilietis nusipelnė gyventi geriau“.*

Kampanijos metu buvo pabrėžiama, kad koalicijos lyderis, Kišiniovo meras I. Ceba, nepaisant centrinės valdžios blokavimo, daug pasiekė Kišiniove ir tokie patys pokyčiai gali pasiekti visą šalį. Buvo akcentuojama, kad koalicijos programa labai konkreti, realistiška, nepopulistinė, orientuota į

ekonomiką, švietimą, sveikatos apsaugą ir viešąjį saugumą. Piliečių problemos nesprendžiamos rytuose ar vakaruose, jos sprendžiamos čia, Moldovoje. Taip pat buvo nevengiama gana aštrios kritikos PAS, Prezidentės ir Vyriausybės atžvilgiu. Buvo deklaruojama, kad koalicija su PAS negalima.

Rinkimų kampanija

Koalicijos „Alternatyva“ brėžė gana aiškią tarsi trečio kelio, technokratinę alternatyvą tarp PAS ir BEP. Tokiu būdu buvo siekiama pritraukti abiem tradiciniais blokais nusivylusius rinkėjus, o ypač sostinėje.

Kampanijoje buvo aktyviai naudojamas Kišiniovo mero Ion Ceban įvaizdis, jo pasiekti darbai ir asmenybė. Partija naudojo įprastą priemonių arsenalą. Ypač daug dėmesio buvo skiriama koalicijos leidinio dalinimui, ypač regionuose. Tuo siekta parodytį platesnę koalicijos aprėptį nei vien sostinė. Taip pat daug dėmesio buvo skiriama atskirų programinių dalių pristatymui internete su detaliais infografikais ir statistika. Tokiu būdu buvo siekiama uždėti technokratiškumo ir išmanymo akcentą.

Tikėtina, kad ši koalicija ateityje konsoliduosis į vieną partiją. Jeigu BEP pradės dezintegruotis arba joje ryškės lyderių konfliktai, „Alternatyva“ gali bandyti įsitvirtinti kaip pagrindinė partija oponuojanti PAS. Čia yra svarbus ir Ion Ceban vaidmuo, kuris greičiausiai planuoja dalyvauti 2028 m. Prezidento rinkimuose. Siekiant šio tikslo politinės organizacijos įkūrimas yra natūralus žingsnis.

Mūsų partija (PN)

Oligarcho, buvusio antro pagal dydį Balti miesto mero Renato Usatii partija. Tipiška populistinė, prorusiška protesto partija, pabrėžianti regionų ir savivaldos stiprinimo svarbą. Lietuvos kontekste artimiausias pavyzdys yra Darbo partija. Moldovoje ši partija laikoma prorusiška, nes jos lyderis iki 2023 m. turėjo Rusijos pilietybę, istoriškai pasisakė už glaudesnius ryšius su Kremliumi, dalis jo verslų yra Rusijoje. Visgi pastaruoju metu R. Usatii labiau akcentuoja, kad šalis turi eiti savo keliu, būti labiau „moldaviška“, „atmesti iki šiol gyvavusią praktiką, kai Moldovą ketverius metus valdo prorusiškos politinės jėgos, o po to – proeuropietiškos“. Tai aiškus bandymas formuluoti trečio kelio alternatyvą, puoselėti „moldavišką” identitetą su nostalgija sovietmečiui.

Partija nėra nauja. Tiek ji, tiek jos lyderis, Moldovos politiniame lauke veikia jau dešimtmetį, tačiau partija niekuomet nepasiekė reikšmingesnių pergalių. Du kartus dalyvavęs prezidento rinkimuose R. Usatii gavo atitinkamai 17 ir 14 % balsų, bet jie nepersivedė partijai, kuri parlamento rinkimuose surinkdavo vos 3–4 %.

Nors dėl lyderio prorusiškumo galima manyti, kad tai naudinga komunistų BEP blokui, tačiau taip nėra – pirmiausia, todėl, kad „Mūsų partija” atima balsus iš BEP. Be to, istoriškai R. Usatii nebuvo palankus nei I. Dodonui, nei senosioms prorusiškoms jėgoms, visada stengėsi laikytis savos linijos. 2020 m. antrajame prezidento rinkimų ture jis pasisakė prieš I. Dodoną ir tokiu būdu neformaliai parėmė Maią Sandu. Praėjusių metų rinkimuose taip pat neišreiškė paramos kairiųjų kandidatui Stoianoglu, o tai buvo suprasta kaip švelni, pragmatiška parama M. Sandu.

Elektoratas

Apklausos rodė, kad „Mūsų partija“ šį kartą peržengs 5 % ribą ir gali surinkti iki 12 % balsų. Rinkimuose „Mūsų partija“ galiausiai surinko 6,2 % balsų ir gavo 6 mandatus. Partija ryškiau pasirodė antrame pagal dydį Balti mieste ir su juo besiribojančiose savivaldybėse, kur rinko nuo 10 iki 23 % balsų. Diasporoje „Mūsų partija“ buvo antra populiariausia partija, surinkusi 5,5 % balsų.

Rinkimų žinutės

R.Usatii paskutinėje savo kalboje prieš rinkimus kvietė *„balsuoti už stiprią Moldovą, kurioje Europos ir pasaulio standartai tampa realybe. Kad kiekvienas Moldovos Respublikos pilietis būtų apsaugotas, išgirstas, kad viskas, kas buvo liūdna Moldovos Respublikos istorijoje, liktų praeityje ir kad pradėtume naują žingsnį link klestėjimo ir vystymosi. Kad Moldovos Respublika, kaip valstybė, rūpintųsi kiekvienu tėvu ir kiekvienu vaiku taip, kaip aš rūpinuosi savo tėvais ir vaikais. Mums svarbu išsaugoti stabilumą ir suvienyti visuomenę. Svarbiausia – viską, kas gera, išlaikyti ir neleisti šaliai pasinerti į chaosą ar destabilizaciją, ar į tai, kas liūdintų bent pusę piliečių. Mes būsime tie, kurie ištrins žodį „susiskaldymas” iš Moldovos politikų žodyno. Europos ir pasaulio standartai turi tapti realybe, dar daugiau – turime tapti pavyzdžiu kitoms valstybėms, kaip rūpintis kiekvienu piliečiu.“*

Rinkimų kampanija

Rinkimų kampanijos metu partija organizavo daug asmeninių susitikimų su R. Usattii, dažnai tai buvo tarsi inscenizuoti partijos aktyvistų ir lyderio susibūrimai gatvėje. Socialiniuose tinkluose dominavo R. Usatii pasisakymai įvairiomis temomis.

Rinkimų kampanijos metu R. Usatii vengė aštrios kritikos M. Sandu ir PAS atžvilgiu. Nors R. Usatii išreiškė, kad „Mūsų partijos“ koalicija su PAS sunkiai įmanoma, tačiau atsisakė pasirašyti oficialių susitarimą su BEP ir kitom partijom, kad „Mūsų partija“ į koaliciją su PAS neis. Tai rodo poziciją balansuoti tarp dviejų blokų.

Atitinkamai PAS „Mūsų partijos“ kampanijos metu taip pat aktyviai nekritikavo. R. Usatii žvelgia į 2028 m. rinkimus, nes pastaruosiuose dviejuose jam pavykdavo užimti stiprią trečią vietą.

Politinė partija „Demokratija namuose“ (PPDA)

Labiausiai rinkimuose nustebinusi maža politinė partija. Jos patekimo į parlamentą nerodė nei viena apklausa. Partija buvo įkurta 2011 m. Ji dažniausiai apibūdinama kaip populistinė, kraštutinės dešinės partija. Svarbiausias ir ryškiausias jos siekis – Moldovos ir Rumunijos sąjunga.

Ši partija yra labai artima Rumunijos opozicinei partijai „Aljansas už rumunų sąjungą“ (AUR), kuriai vadovauja radikalios dešinės lyderis George Simion. Pastarasis šiuose rinkimuose aktyviai rėmė PPDA.

PPDA vadovauja Vasile Costiuc – žinomas Moldovos aktyvistas, dažnas įvairių protestų organizatorius, dalyvis ir provokatorius. Anksčiau Moldovos spaudoje buvo rašoma apie V. Costiuc artimą ryšį su oligarchu ir politiku Vladimiru Plahotniucu. Buvo įtarimų, kad šis oligarchas finansuoja V. Costiuc ir PPDA[1].

Nuo įkūrimo partija niekados nepatekdavo į parlamentą ir daugiausiai balsų buvo surinkusi 2021 m. rinkimuose (1,45 %).

Nors 2024 m. ES narystės referendume V. Costiuc agitavo balsuoti už, bet tais pačiais metais dalyvavo ir kraštutinės dešinės euroskeptiškų partijų susitikime Kišiniove. Moldovos žvalgybos ir saugumo tarnybos teigimu, šis susitikimas buvo organizuojamas asmenų, susijusių su Shoro kriminaline grupe. Susitikime dalyvavo Moldovos ir ES šalių prorusiškų partijų atstovai.

Rinkimų kampanijoje partija aktyviai naudojosi socialiniais tinklais, ypač „TikTok“, kuriame V. Costiuc dėstė savo kritinę poziciją. Šiuose video įrašuose buvo fiksuota daug dezinformacijos ir klaidingos informacijos. Kai kurie teiginiai buvo paneigti valstybės institucijų ir nepriklausomų žurnalistų. V. Costiuc ir PPDA įtariama dalyvavus dezinformacijos kampanijoje[2]. Tai detaliau aprašyta šios analizės ketvirtoje dalyje.

Nacionalinė tyrimų inspekcija kreipėsi į Moldovos Centrinę rinkimų komisiją prašydama ištirti įtarimus, jog PPDA kampanijoje naudojosi šimtais netikrų „TikTok“ paskyrų[3]. Partijos lyderio V. Costiuc paskyra ir video įrašai susilaukė šimtų tūkstančių peržiūrų. V. Costiuc „TikTok“ naudota strategija ypatingai panaši į Calin Georgescu naudotą rinkimų kampanijos strategiją Rumunijos prezidento rinkimuose. Turint omenyje, kad PPDA rėmė ir George Simion, galima daryti prielaidą, kad Moldovos rinkimuose, siekiant pakelti PPDA palaikymą, buvo naudojama ta pati neteisėta „TikTok“ strategija kaip ir Rumunijos prezidento rinkimų atveju.

Taip pat analitikai pastebi, kad šios partijos sėkmę galėjo lemti ir kraštutinės dešinės, prorusiškos Didžiosios Moldovos partijos pašalinimas iš rinkimų. Minėtos partijos lyderę praeitų metų Prezidento rinkimuose rėmė Ilanas Shoras ir jo nusikalstamas tinklas. Pamažu pasirodo vis daugiau informacijos, kad iš rinkimų pašalinus Didžiosios Moldovos partiją, Shoro tinklas savo paramos mechanizmus nukreipė PPDA naudai.

3. Dezinformacija ir Rusijos kišimasis Moldovos rinkimuose

Rusijos tikslai ir scenarijai šiuose rinkimuose:

- **Maksimalistinis scenarijus.** Politinės sistemos perėmimas dviem etapais. Pirmiausia – laimėti daugumą (surenkant ją iš įvairių politinių projektų), o tada „perkrauti“ valstybės institucijas ir teisingumo sistemą (pašalinant asmenis, atsakingus už kovą su rinkimų korupcija). Antras žingsnis – inicijuoti pirmalaikius rinkimus, siekiant įtvirtinti dar stipresnę daugumą. Tokiu atveju Moldova primintų Sakartvelą. Europos integracijos procesas būtų sėkmingai sustabdytas.
- **Vidutinis scenarijus.** Rinkimai baigiasi „pakibusiu“ parlamentu – nė viena politinė jėga nesugeba suformuoti daugumos. Moldova panyra į užsitęsusią politinę krizę. Visuomenė pavargsta nuo politikos. Dėl neapibrėžtumo gilėja ekonominė krizė. Europos integracija sustoja, nes teisinis suderinimas su ES nebedaro pažangos. Nepavykus suformuoti naujos vyriausybės, tam tikru momentu rengiami pirmalaikiai rinkimai žiemos metu. Bendras visuomenės nepasitenkinimas krize padidina Rusijos politinių projektų sėkmės tikimybę pasikartojančiuose rinkimuose.
- **Minimalistinis scenarijus.** Rusija pralaimi rinkimus, tačiau deda daug pastangų siekdama sumenkinti jų teisėtumą ir kartu – naujos proeuropietiškos daugumos legitimumą. Rusija imasi „teisinio karo“ taktikos, ginčydama rinkimų rezultatus ir formuodama visuomenės įspūdį, kad rinkimai buvo suklastoti. Po teisinio karo seka įvairios destabilizacijos veiklos, kuriomis siekiama nukreipti valstybės dėmesį ir išteklius nuo reformų, susijusių su Europos integracija, bei sustiprinti Rusijos įtakos turinčių politinių jėgų pozicijas artėjančiuose vietos rinkimuose (2027 m. pabaigoje).

Nei vieno iš šių scenarijų nepavyko įgyvendinti. Moldova atsilaikė.

2024–2025 m. Moldovos rinkimai tapo vienais labiausiai išorės poveikio veikiamų procesų regione, pasižymėję sudėtingu deriniu tarp organizuotų balsų pirkimo schemų, dezinformacijos kampanijų, prorusiškų įtakos tinklų veiklos ir netgi kinetinių provokacinių veiksmų. Tarptautiniai stebėtojai ir vietos institucijos pažymėjo, kad tai buvo naujos kartos „hibridinės atakos“, nukreiptos į demokratinį procesą, informacinę erdvę ir visuomenės pasitikėjimą rinkimais.

Organizuotos balsų pirkimo schemos

ODIHR ataskaitoje teigiama, kad šalyje veikė „organizuotas tinklas, finansuojamas iš užsienio šaltinių ir koordinuojantis tikslingas balsų pirkimo schemas bei dezinformacijos kampanijas“[4]. Šis tinklas buvo patikimai identifikuotas tiek valdžios institucijų, tiek tiriamosios žurnalistikos atstovų, kaip kilęs iš Rusijos Federacijos, o aktyvūs teisėsaugos veiksmai turėjo prevencinį ir atgrasomąjį poveikį balsų pirkimui.

Policijos generalinio inspektorato duomenimis, nuo 2024 m. prezidento rinkimų buvo nustatyta daugiau nei 138 000 netikrų paskyrų ir operacijų, susijusių su balsų pirkimo koordinavimu per dešimtis *„Telegram“* grupių. Rugpjūčio 6 d. vidaus reikalų ministras viešai įspėjo dėl atsakomybės naudojant *TAITO* programėlę kartu su šiomis grupėmis balsų pirkimo tikslais. Balsų pirkimui aktyviai naudotos kriptovaliutos.

Tyrimai atskleidė, kad atakos buvo vykdomos koordinuoto tinklo, susijusio su oligarchu Ilanu Shoru, pagalba. Šis tinklas naudojo kriptovaliutas ir elektronines korteles, susietas su sąskaitomis Rusijos banke „Promsvyazbank“. Nors paties I. Shoro partija buvo uždrausta dėl neteisėto finansavimo ir ryšių su Kremliumi, jos veikla persikėlė į šešėlį – socialinius tinklus, regioninius tinklus ir užsienio remiamus kanalus.

Ilano Shoro vardas siejamas su 2014 m. vadinamuoju „milijardo dolerių vagystės skandalu“, kai iš trijų Moldovos bankų buvo pasisavinta apie 12 % šalies BVP. Nuo to laiko Šoras, pasislėpęs Rusijoje ir Izraelyje, toliau daro įtaką Moldovos politikai, o jo tinklai aktyviai platina prorusiškas ir antivakarietiškas žinutes.

Dezinformacijos kampanija

Rinkimų laikotarpiu pastebėta plataus masto neoficialių rinkimų kampanijų veikla, kai netikri paskyrų tinklai naudojo dirbtinio intelekto sukurtus vaizdo įrašus, „trolių fermas“ ir botus, kurie socialinių tinklų platformose skleidė paniką keliančias dezinformacijos žinutes. Kai kurios paskyros skleidė teisėtas, nors ir aštresnes politines nuomones, tačiau daugelis kitų sistemingai platino melagingą informaciją. Tokie metodai kaip *deepfake* vaizdo įrašai, automatizuotas turinio generavimas ar samdomi komentatoriai iš užsienio tapo nauju instrumentu Moldovos informacinėje erdvėje.

ODIHR pažymėjo, kad kandidatų skaldanti retorika ir emocijomis paremti naratyvai dar labiau paaštrino situaciją: „Kandidatų skaldanti retorika ir netikri tinklai, platinantys dezinformaciją bei provokuojantį turinį, neigiamai paveikė rinkėjams prieinamos informacijos patikimumą“. Platformų algoritmai, sustiprinantys emocinį įsitraukimą ir kuriantys vadinamuosius „aido kambarius“ bei „filtrų burbulus“, dar labiau ribojo rinkėjų galimybę gauti patikimą informaciją.

ODIHR stebėtojai taip pat atkreipė dėmesį į Maskvos patriarchatui priklausančių dvasininkų aktyvumą kampanijos metu. Šie dvasininkai bandė paveikti rinkėjus pasitelkdami „tradicinių vertybių“ bei antieuropietišką retoriką. Šią veiklą patvirtino ir keli tiriamosios žurnalistikos tyrimai. Tuo pačiu metu Rusijos užsienio žvalgybos tarnyba (SVR) platino pranešimus, kuriuose teigta, jog „Europos Sąjunga okupuos Moldovą“, NATO „ketina pulti iš Odesos“, o „falsifikuoti rinkimų rezultatai privers moldavus išeiti į gatves ginti savo teisių“. Tokie naratyvai siekė kurstyti nepasitikėjimą valdžia ir destabilizuoti visuomenę.

Socialinių tinklų neveiklumas ir informacinės erdvės pažeidžiamumas

Moldovos valdžios institucijos konstatavo, kad socialinės platformos reagavo „nepakankamai ir pavėluotai“ į apie 1000 turinio pašalinimo prašymų, išsiųstų kampanijos metu. Meta ir Alphabet (valdančios „Facebook“, „Instagram“, „Google“ ir „YouTube“) reagavo vangiai, o „Telegram“ prašymus apskritai ignoravo. Vienintelė platforma, pateikusi konkrečius duomenis, buvo „TikTok“, kuri rugsėjo 16 d. paskelbė pašalinusi profilius, palaikiusius prorusišką opoziciją, naudojusius „tikėtinai samdomų komentatorių schemas“ iš Bangladešo. Be to, platforma teigia užblokavusi daugiau nei 2,2 mln. netikrų „patinka“ paspaudimų, 1,4 mln. netikrų sekimo užklausų ir apie 250

tūkst. netikrų paskyrų Moldovoje. Vis dėlto ekspertai pabrėžia, kad šios „TikTok“ pastangos buvo labiau paviršutiniškos – pašalintos paskyros ir jų veikla sudarė tik maždaug 1 proc. visos dezinformacijos apimties.

Kinetiniai įtakos veiksmai ir provokacijos

Moldovos saugumo tarnybos areštavo 74 iš 111 Serbijoje parengtų ginkluotų provokatorių, kurie turėjo sukelti neramumus Moldovoje rinkimų metu. Tai buvo didžiausia planuota provokatorių grupė, tačiau net ir ją sulaikius, tam tikrų kinetinių provokacijos veiksmų išvengti nepavyko.

Ryškiausia yra Leușeni pasienio punkto provokacija[5]. Tai buvo surežisuotas incidentas, kurio metu Rumunijos pilietis, turintis ryšių su nusikalstamomis grupuotėmis ir prorusiškais tinklais (t. y. tai galėjo būti suplanuotos hibridinės operacijos dalis) bandė sukelti chaosą Moldovos ir Rumunijos pasienyje ties Leușeni kontrolės punktu. Vyras tyčia užblokavo eismą ir filmavo konfliktus su Moldovos pasienio pareigūnais, kaltindamas valdžią priekabiavimu bei politiniu persekiojimu. Jo veiksmai buvo nedelsiant išplatinti „Telegram“ kanaluose ir marginalinėje žiniasklaidoje, kur incidentas buvo pateiktas kaip įrodymas, kad PAS vyriausybė esą persekioja „patriotiškai nusiteikusius“ piliečius ir ruošiasi militarizuoti sieną pagal Vakarų nurodymus.

Rinkimų dieną Moldova buvo atakuojama kibernetinėmis priemonėmis, taip pat buvo naudojami netikri pranešimai apie bombas ambasadose, oro uoste, balsavimo punktuose. Visu tuo buvo siekiama sutrukdyti rinkimų procesui, skatinti baimę ir nepasitikėjimą.

4. Dezinformacijos operacijų pavyzdžiai

Rumunijos kraštutinių dešiniųjų partija „Aljansas už rumunų sąjungą“ (AUR) aktyviai dalyvavo Moldovos 2025 m. rinkimų dezinformacijos ekosistemoje, skleisdama anti-PAS, anti-ES žinutes ir prorusiškus naratyvus per propagandą internetine[6]. Tyrimai rodo, kad su AUR susiję veikėjai dalyvavo mitinguose Kišiniove ir koordinavo žinutes su Kremliaus tinklais, tokiais kaip „Storm-1516“, kurio Rumunijos padalinys valdo fiktyvias svetaines ir žiniasklaidos kanalus, atkartojančius rusiškus naratyvus[7]. Šie kanalai platino teiginius, kad PAS yra „Vakarų marionetė“, kaltino valdžią tradicinių vertybių ir nacionalinio suvereniteto išdavyste. Rumunijos prorusiški influenceriai taip pat kūrė virusinius vaizdo įrašus, skirtus Moldovos auditorijai, pavyzdžiui, teigdami, kad „Vokietija kolonizavo Kišiniovą“, siekdami mažinti pasitikėjimą ES ir skatinti nusivylimą proeuropietiška politika[8].

Shor partijos propagandos tinklas[9] sukurtas imituoti „žmonių palaikymą“ ir užtvindyti Moldovos skaitmeninę erdvę antivyriausybiniais ir prorusiškais naratyvais. Tyrimai atskleidė mažiausiai 32 „Telegram“ kanalų tinklą, apsimetantį vietos naujienų šaltiniais, centralizuotai koordinuojamą iš Maskvos ir finansuojamą milijonais eurų iš Ilano Shoro politinio bloko. Ši infrastruktūra naudoja DI sugeneruotus tekstus ir vizualus, netikrus bendruomenės komentarus ir sinchronizuotą turinio sklaidą per „Telegram“, „TikTok“ ir „Facebook“, stiprindama naratyvus, kurie vaizduoja PAS kaip korumpuotą, diktatorišką ir antistačiatikišką, o Shor bei jo sąjungininkus – kaip persekiojamus „kankinius“. Pagal Fact-Hub.eu duomenis, ši operacija yra platesnės informacinio karo ekosistemos dalis, jungianti apmokamus veikėjus (identifikuoti – apie 130 veikėjai), klonuotus kanalus ir emocionalų pasakojimą, siekiant manipuliuoti viešąja nuomone prieš rinkimus.

„Storm-1516“[10] – tai koordinuotas dezinformacijos ir įtakos tinklas, iš pradžių susietas su Jevgenijaus Prigožino įsteigtu „Fondu kovai su neteisybe“ (angl. „Foundation for Combating Injustice“, FCI), sukurtas vykdyti daugiaplatformes propagandos kampanijas visoje Rytų Europoje. 2025 m. Moldovos parlamento rinkimų kontekste „Storm-1516“ vykdė tikslingą anti-PAS ir anti-Sandu kampaniją, siekdamas delegitimizuoti valdžią, pakirsti pasitikėjimą rinkimų procesu ir sustiprinti Kremliaus naratyvus. Tinklas naudojo fiktyvių svetainių „fermą“ (hotnews24.ro, fararumori.md, adevarpefata.md), DI sukurtus vaizdo įrašus ir vienkartines socialinių tinklų paskyras, kad platintų suklastotas istorijas, tokias kaip tariamas „EUFiles“ nutekinimas, melagingai teigęs, jog PAS lyderiai gavo 15 mln. eurų kyšių iš ES elektros tiekimo sutarčių. Pagrindinė žinutė – vaizduoti PAS kaip korumpuotą, diktatorišką ir antistačiatikišką, o valdžią kaltinti opozicijos persekiojimu bei diasporos balsų manipuliavimu. „Storm-1516“ turinys buvo kuriamas anglų kalba, vėliau verčiamas ir klonuojamas į rumunų kalbą bei platinamas tarpvalstybiškai, pasitelkiant Rumunijos padalinį, kuris naudojo vietinius influencerus ir svetaines, kad „išplautų“ Kremliaus naratyvus į Moldovos viešąją erdvę. Kampanijos aktyvumas išaugo prieš rinkimus, sutampant su platesne Rusijos strategija sinchronizuoti naratyvus per „TikTok“, „Facebook“, „Telegram“ ir naujienų portalus. Po to, kai apie ją paskelbė tiriamosios žurnalistikos portalai, tinklo veikla staiga nutrūko, kas rodo bandymą išvengti platformų moderavimo ir tarptautinio dėmesio.

Vasile Costiuc „TikTok“ koordinuoto netikro elgesio (CIB)[11] tinklas buvo struktūruotas ne autentiška sistema, sudaryta iš 2171 vaizdo įrašo, turinčio 337 identiškus scenarijus, išplatintus per klonuotas „TikTok“ paskyras. Šis tinklas buvo sukurtas užtvindyti socialinių tinklų srautus anti-PAS, anti-ES ir persekiojimo naratyvais. Naudodamas masinį turinio dubliavimą, kryžminį platinimą („TikTok–Facebook“) ir sinchronizuotas grotažymes, tokias kaip #josPAS, tinklas stiprino žinutes, vaizduojančias vyriausybę kaip „diktatorišką režimą“, persekiojantį opoziciją[12]. Su Kremliumi susijusi žiniasklaida, tokia kaip Pravda ir Sputnik, toliau „išplovė“ šiuos naratyvus, suteikdama jiems tariamą teisėtumą. Nepaisant ribotos Costiuc politinės įtakos, tinklas sukūrė didelio palaikymo iliuziją, parodydamas, kaip CIB metodai ir algoritminė manipuliacija iškraipo Moldovos internetinį politinį diskursą.

#AlegMoldova „TikTok“ klonų spiečius[13] yra vienas iš pažangiausių koordinuoto netikro elgesio (angl. Coordinated Inauthentic Behavior, CIB) pavyzdžių. Tyrimai atskleidė pagrindinį 25 originalių paskyrų branduolį, kuris greitai išsiplėtė iki maždaug 500 klonuotų profilių tinklo. Šios paskyros sistemingai publikavo dirbtiniu intelektu sukurtus vaizdo įrašus su sintetiniu balso įgarsinimu ir vizualais. Tinklas užtvindė „TikTok“ algoritmą perdirbtais anti-PAS ir anti-ES naratyvais, tarp jų – teiginiais, kad valdančioji partija yra „Vakarų marionetė“, siekia „sunaikinti tradicines vertybes“ ir „suklastos rinkimus pagal ES nurodymus“. Vos per 72 valandas šis tinklas surinko daugiau nei 1,3 mln. peržiūrų, demonstruodamas pramoninio masto manipuliaciją „TikTok“ rekomendacijų sistema su efektyviu grotažymių išnaudojimu (ypač #AlegMoldova) ir sinchronizuotus publikavimo modelius.

„Matrioshka” AI kampanija[14] sistemingai naudojo sintetinius medijos produktus „TikTok“ ir „X“ platformose, cikliškai kartodama naratyvus, kad šie nuolat išliktų matomi iki pat rinkimų. Daugiau nei 9800 dirbtinio intelekto sugeneruotų „TikTok“ vaizdo įrašų, sulaukusių beveik 93 mln. peržiūrų, užtvindė Moldovos socialinę erdvę, veiksmingai nustelbdami autentiškas diskusijas

manipuliuojamu turiniu. Kampanijos metodai atkartojo „Storm-1516“ tinklo praktiką, įskaitant DI įgarsinimus, fiktyvių svetainių klonavimą ir daugiakalbę dezinformaciją, o tai indikuoja potencialius ryšius su Prigožino valdyta ekosistema. Pagrindinis tikslas buvo delegitimizuoti PAS, pakirsti pasitikėjimą demokratinėmis institucijomis ir prisotinti informacinę erdvę emocingais, poliarizuojančiais bei tariamai organiškais „įrodymais“ apie valdžios korupciją, Vakarų manipuliacijas ir moralinį nuosmukį.

Sisteminiai blokavimų apėjimai[15]**.** Svetainės, kurios Moldovoje buvo užblokuotos dėl prokremliškos propagandos sklaidos, dažnai vėl pasirodydavo šiek tiek pakeistais domenais arba per veidrodinę / klonuotą infrastruktūrą. „RISE Moldova“ tyrimas dokumentavo, kad buvo užblokuota daugiau nei 100 dezinformacijos portalų, o vien 2025 m. SIS paprašė užblokuoti 35 propagandinius puslapius. Kai kurie iš jų – tokie kaip *moștenire.online*, *parlamentleak.com*, *gl.io* ir *salutmld.su* – buvo atkurti netrukus po draudimo, dažnai talpinami Rusijoje esančiuose serveriuose, naudojant anoniminę registraciją arba atnaujinti naujais domenų vardais. Šios svetainės buvo aktyviai reklamuojamos per „Telegram“, „TikTok“, „VK“ ir „Facebook“ platformas, paprastai naudojant QR nuorodas ir naratyvinius tiltus, pavyzdžiui: „ginti stačiatikybę“, „priešintis Vakarų įtakai“.

Baltarusijos botų įsiliejimas.[16] Tyrimai rodo, kad dezinformacijos operatoriai iš Baltarusijos, anksčiau aktyviai veikę regioninėje propagandoje, buvo pasamdyti skleisti Kremliui palankius pranešimus Moldovoje. Šis tinklas paskelbė daugiau nei 80 „TikTok“ klipų, kuriuose prezidentė Maia Sandu vaizduojama kaip „rusofobė“, o Gagauzijos lyderė Evghenia Guțul – kaip „kankinė“, persekiojama režimo. Klipai bendrai sulaukė apie 2 mln. peržiūrų. Kampanija rėmėsi įrašais, publikuotais iš užsienio, „TikTok–Telegram“ kryžminiu skelbimu ir tapatybe grįstais naratyvais, siekiančiais sužadinti simpatiją prorusiškų ir konservatyvių pažiūrų auditorijose. Papildomai buvo skleidžiami melagingi teiginiai – pavyzdžiui, kad JT reikalauja suteikti Guțul sąžiningą teismą.

Išoriškai samdyta botų infrastruktura iš Vietnamo[17]**.** Dezinformacijos operacija pasinaudojo „Facebook“/„Instagram“ klonuotu naujienų puslapiu „Calendar Moldovenesc“, administruojamu iš Rusijos ir Tailando, siekdama sustiprinti pranešimus, palankius Ilano Shoro partijai, pasitelkdama Vietnamo botų infrastruktūrą. Tinklas vykdė „Meta“ reklamos kampanijas, nukreiptas į Moldovos vartotojus, vaizduodamas PAS ir Maią Sandu kaip korumpuotą bei nelegitimią. Puslapiuose taip pat buvo dalijamasi melaginga informacija apie Moldovos stojimo į ES referendumą. Analizės atskleidė didelį kiekį netikrų sekėjų paskyrų, iš kurių daugelis turėjo vietnamietiškus vardus ar Vietnamo kraštovaizdžio paveikslėlius naudojamus profiliuose su bendriniais (angl. *generic*) vakarietiškais vardais – tai rodo, kad buvo naudojamasi samdomų botų infrastruktūra.

DI laidos vedėjos klastotė[18] buvo vienas iš sintetinės medijos panaudojimo pavyzdžių rinkimų dezinformacijos kampanijose. DI sukurtas laidos vedėjos klastotas vaizdo įrašas, platinamas per „#AlegMoldova“ „TikTok“ spiečių, kuriame buvo panaudotas dirbtinai atkurtas žinomos Moldovos televizijos vedėjos veidas ir balsas, siekiant sukurti įspūdį, kad tai – tikras naujienų reportažas. Klastotėje buvo skleidžiami naratyvai apie tariamą „anti-ES jaunimo judėjimą“, raginantį moldavus balsuoti prieš PAS vyriausybę, vaizduojamą kaip Vakarų marionetę, išduodančią nacionalinį

suverenitetą. Vaizdo įrašas buvo išplatintas per šimtus klonuotų „TikTok“ paskyrų, kurios veikė kaip koordinuotas netikrų paskyrų tinklas, manipuliuojantis algoritmais ir suteikiantis tariamą patikimumą, imituojant profesionalią žurnalistiką.

Rinkimų proceso delegitimizavimas. 2025 m. Moldovos parlamento rinkimus lydėjusi delegitimizavimo kampanija naudojo daugiapakopę dezinformacijos strategiją, skirtą pakirsti visuomenės pasitikėjimą rinkimų sąžiningumu ir PAS vyriausybės teisėtumu. Pagrindiniai naratyvai teigė, kad rinkimai buvo „suklastoti“ PAS naudai, o šiuos pranešimus iš karto po balsavimo sustiprino[19] Kremliui palankūs žiniasklaidos kanalai, vietiniai politikai ir „Telegram“ grupės. Melagingose ataskaitose buvo teigiama, esą ESBO išreiškė susirūpinimą dėl sumažinto balsavimo punktų skaičiaus Padniestrės rinkėjams – tokiu būdu pasitelkiant tariamą tarptautinių institucijų autoritetą, buvo kuriamas įspūdis apie opozicijos persekiojimą ir tarptautinę kritiką[20]. Papildomi pranešimai skelbė, esą ES atsisakė Moldovos stojimo perspektyvos, o Europa ruošiasi „okupuoti“ šalį po rinkimų, taip rinkimų procesą vaizduodami kaip iš išorės manipuliuojamą ir iš esmės beprasmį procesą[21].

Bauginimas nestabilumu ir karu Padniestrėje[22] buvo sistemingai išnaudojama tema. RIA Novosti, su SVR susiję kanalai ir Kremliui palanki žiniasklaida skleidė naratyvus, esą Maia Sandu ir PAS vyriausybė rengiasi išprovokuoti karinį konfliktą Padniestrėje, neva bendradarbiaudamos su Rumunija ir Ukraina, siekdamos pateisinti represijas, sutelkti valdžią arba įtraukti Moldovą į NATO orbitą. Šie teiginiai buvo platinami per „Telegram“, rusakalbius portalus ir buvo atkartojami pseudo-ukrainiečių propagandistų, tokių kaip Diana Pančenko, perspėjančių, kad Moldovos neutralumas esą yra pavojuje.

Bauginimas apie karą Ukrainoje daugiausia buvo grindžiamas mobilizacijos melagienomis ir karo panikos propaganda. Joje PAS vyriausybė ir Maia Sandu buvo vaizduojamos kaip rengiančios Moldovos piliečius siųsti kovoti į Ukrainą[23]. Labiausiai paplitusi klastotė teigė, kad po rinkimų Sandu esą planuoja į Ukrainą išsiųsti 700 savanorių, o kiti pranešimai kaltino Moldovos valdžią slapta vykdant šaukimą į Ukrainos kariuomenę[24][25]. Šie naratyvai – sustiprinti per „TikTok“, „Telegram“ ir rusakalbius portalus – vaizdavo PAS kaip NATO įrankį, pasirengusį paaukoti Moldovos neutralumą ir įtraukti šalį į karą.

5. Išvados

Šie parlamento rinkimai Moldovoje buvo dar vienas mūšis šalyje tarp europinės integracijos pasirinkimo ir judėjimo atgal į Rusijos įtakos zoną. Valdančioji PAS partija žvelgia į Vakarus, opozicinis BEP blokas į Rytus, o BA koalicija ir PN partija tarsi siekia kurti trečią kelią. Geopolitinės skirtys vis dar geriausiai apibrėžia šalies politinį lauką. PAS pergalė rinkimuose – sugebėjimas laimėti rinkimus esant valdžios pozicijose – rodo rimtus pokyčius Moldovos visuomenėje. Didžioji dalis visuomenės, nepaisant dezinformacijos, renkasi europinę integraciją palaikančią partiją.

Itin svarbu, kad nors Moldova jau ne pirmus rinkimus susiduria su įspūdinga dezinformacijos kampanija ir balsų pirkimo schemomis, kurios tampa vis labiau išmanios, tačiau šalies institucijos, žiniasklaida ir tarptautiniai partneriai sugeba jas atrasti, viešinti ir užkardyti. Ypač pastaruoju metu Moldovos institucijos tapo gana proaktyvios kovojant su politine įtaka iš Rusijos. Būtent proaktyvūs

veiksmai, nukreipti prieš Rusijos įtakos šalies politinei sistemai įrankius, yra tai, ką reikia plėtoti ir vystyti visoms Rusijos įtakos radare esančioms valstybėms. Valstybės institucijų ir visuomenės atsparumo didinimas yra esminės svarbos.

Rinkimų rezultatai rodo labai aiškų Moldovos žmonių nusiteikimą žvelgti į Vakarus, eiti ES integracijos keliu. Šie rezultatai leidžia tikėtis, kad nepaisant sunkumų Moldova turi galimybę sparčiai eurointegracijai, modernizacijai ir reikalingiems pokyčiams.

Atsiliepimų mielai lauksime šiuo kontaktu: info@edi.lt

Studijos autoriai – Andrius Vyšniauskas ir Edvardas Lukošius. Išskirtinai už pagalbą dėkojame Ramintai Keršytei.

Išnašos

[1] https://psnews.ro/surpriza-ppda-in-alegerile-parlamentare-din-r-moldova-partid-dat-fara-sanse-in-sondaje-cine-este-vasile-costiuc/

[2] https://psnews.ro/surpriza-ppda-in-alegerile-parlamentare-din-r-moldova-partid-dat-fara-sanse-in-sondaje-cine-este-vasile-costiuc/

[3] https://www.moldpres.md/eng/politics/moldovan-central-electoral-commission-leaves-validation-of-mandates-of-mps-on-list-of-democracy-at-home-party-at-discretion-of-constitutional-court

[4] https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/597800.pdf

[5] https://context.ro/cine-este-romanul-care-a-agitat-apele-la-vama-leuseni-prietenul-interlopilor-care-face-jocurile-rusilor-de-la-chisinau/

[6] https://context.ro/alegeri-parlamentare-in-republica-moldova-2025-campanie-de-dezinformare-impotriva-maiei-sandu-propagata-pe-canale-rusesti-conferinta-mega-la-chisinau-si-partide-din-blocul-victorie/

[7] https://context.ro/context-ro-monitorizeaza-alegerile-parlamentare-din-republica-moldova-vezi-cele-mai-relevante-investigatii-de-peste-prut-5/

[8] https://context.ro/interferenta-digitala-un-influencer-pro-rus-din-romania-a-produs-un-video-viral-in-care-spune-ca-germania-a-colonizat-chisinaul/

[9] https://context.ro/botii-lui-sor-de-pe-telegram-platiti-cu-milioane-de-euro-retea-de-propaganda-mascata-in-stiri-locale-cu-centrul-de-comanda-la-moscova-reactivata-inaintea-alegerilor-din-moldova/?utm_source=chatgpt.com

[10] https://fact-hub.eu/operation-storm-1516-an-organization-founded-by-evgeny-prigozhin-attacks-the-pas-regime-and-discredits-the-republic-of-moldova-it-has-a-branch-in-romania

[11] https://fact-hub.eu/prompt-analysis-vasile-costiuc-network/

[12] https://fact-hub.eu/the-moldovan-electoral-context-and-digital-influence-between-surprises-and-questions/

[13] https://promolex.md/retele-masive-pe-online-care-manipuleaza-votul/

[14] https://context.ro/operatiunea-matrioshka-din-moldova-falsuri-video-cu-charlie-kirk-vs-maia-sandu-si-ministra-de-externe-oana-toiu-care-acuza-chisinaul-ca-incurajeaza-pedofilia/

[15] https://www.rise.md/articol/reteaua-rusa-greu-de-oprit/

[16] https://context.ro/botii-din-belarus-mercenari-in-operatiunea-digitala-a-kremlinului-pentru-alegerile-din-republica-moldova/

[17] https://context.ro/boti-vietnamezi-amplifica-dezinformarea-in-republica-moldova-printr-o-pagina-de-stiri-administrata-din-rusia-si-thailanda/

[18] https://promolex.md/retele-masive-pe-online-care-manipuleaza-votul/

[19] https://stopfals.md/ro/article/fals-rezultatele-alegerilor-din-28-septembrie-au-fost-fraudate-181345

[20] https://stopfals.md/ro/article/fals-misiunea-osce-in-moldova-si-a-exprimat-ingrijorarea-privind-reducerea-numarului-de-sectii-de-votare-pentru-alegatorii-transnistreni-181288

[21] https://stopfals.md/ro/article/europa-se-pregateste-de-ocuparea-moldovei-manipularile-serviciului-rus-de-informatii-externe-parte-dintr-o-campanie-agresiva-de-dezinformare-si-intimidare-in-contextul-alegerilor-181330

[22] https://fact-hub.eu/analysis-russian-disinformation-sets-the-stage-for-transnistria-provocations-ahead-of-moldovas-elections/

[23] https://fact-hub.eu/analysis-russian-disinformation-sets-the-stage-for-transnistria-provocations-ahead-of-moldovas-elections/

[24] https://fact-hub.eu/the-infrastructure-of-an-information-war/

[25] https://stopfals.md/ro/article/fals-autoritatile-moldovene-trimit-militari-pentru-a-lupta-in-ucraina-181319

Europietiškos dešinės institutas

Europietiškos dešinės institutas yra nuosaikios dešinės tradicijos analitinis centras Vilniuje. Rengiame politikos analizes ir tyrimus, konferencijas, diskusijas ir mokymus, bendradarbiaujame su partneriais Lietuvoje ir Europoje.

Daugiau analizių ir komentarų: edi.lt · info@edi.lt